

รูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

A MODEL OF INTEGRATIVE INTELLIGENCE ORGANIZATIONAL CLIMATE FOR SCHOOLS
UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION

ณัฐกร บุญรักษา

Nattakan Boonraksa

ชัตติยา ดั่งสำราญ

Khattlya Duangsamran

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University

E-mail : nattakan0007@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 25 เมษายน 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 7 พฤศจิกายน 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 16 พฤศจิกายน 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาองค์ประกอบของบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2) สร้างรูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและ (3) เพื่อประเมินและรับรองรูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 182 โรงเรียน รวมให้ข้อมูลทั้งหมด 728 คน แบบสอบถามมีความเชื่อมั่น 0.991 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบประเมินและรับรองรูปแบบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเส้นและวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า (1) องค์ประกอบของรูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นพหุตัวแปร มี 8 องค์ประกอบ คือ กระบวนการทางปัญญา ภาวะผู้นำ ขวัญกำลังใจ การเรียนรู้ เทคโนโลยีทางการศึกษา สิ่งแวดล้อม การพัฒนาคุณภาพการศึกษา และความพึงพอใจในองค์กร (2) รูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นพหุตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันทั้ง 8 องค์ประกอบ โดยมีค่าความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ (3) รูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 8 องค์ประกอบ ได้รับการประเมินและรับรองว่ามีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย ผ่านการประเมินคิดเป็น ร้อยละ 100

คำสำคัญ: รูปแบบบรรยากาศองค์การ, เชิงบูรณาการปัญญา, โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ABSTRACT

The objectives of the study were: (1) To study the components of integrative in intelligence organizational climate for schools under the office of the Basic Education Commission; (2) To create a model of integrative in intelligence organizational climate for schools under the office of the Basic Education Commission and; (3) To evaluate and verify the implication of integrative in intelligence organizational climate for schools under the office of the Basic Education Commission. The mixed methods research was used in this study. The sample of the study was the administrators and teachers from 182 opportunity expansion schools totally 728 participants. The reliability of questionnaire was 0.991. The research instruments were interview, questionnaire, and the model assessment. The statistics used in the analysis were frequency, percentage, mean, Standard Deviation, exploratory factor analysis, linear relationship analysis, and content analysis.

The results of the research were as follows: (1) The components of a model of integrative in intelligence organizational climate for schools under the office of the Basic Education Commission used multivariate were found 8 components as: cognitive process, leadership, morale, learning, educational technology, environment, development of educational quality and organizational satisfaction; (2) The 8 components of a model of integrative in intelligence organizational climate for schools under the office of the Basic Education Commission used multivariate were positive related to all 8 elements with statistically significant at the 0.1 level; (3) The 8 components of a model of integrative in intelligence organizational climate for schools under the office of the Basic Education Commission were at 100% verification of the acceptable range of accuracy, suitability, possibility, and practicality, corresponding to the theoretical studies.

Keywords: An organizational climate model, Integrative in Intelligence, The Schools under the office of the Basic Education Commission

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 ต้องเปลี่ยนแปลงทัศนะ จากกระบวนทัศน์ดั้งเดิมไปสู่กระบวนทัศน์ใหม่ที่ให้โลกของนักเรียนและโลกความเป็นจริงเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ ที่ไกลไปกว่าการได้รับความรู้แบบง่าย ๆ ไปสู่การเน้นการพัฒนาทักษะและทัศนคติ ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะองค์การ ทัศนคติเชิงบวก ความเคารพตนเอง นวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะและค่านิยมทางเทคโนโลยี ความเชื่อมั่นในตนเอง ความยืดหยุ่น การจงใจตนเองและความตระหนักในสภาพแวดล้อม (วิโรจน์ สารรัตน์ 2556: 113) แต่ปัญหาที่พบ ได้แก่ 1) คุณภาพของคนไทยทุกกลุ่มวัยยังมีปัญหา คุณภาพของคนไทยแต่ละกลุ่มวัยเป็นปัญหาสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในอนาคตทั้งเรื่องพัฒนาการและสติปัญญาตั้งแต่วัยเด็ก การขาดทักษะความรู้ความสามารถที่ส่งผลกระทบต่อผลิตภาพแรงงานของประเทศ 2) การจัดการศึกษายังขาดคุณภาพและมาตรฐานในทุกระดับ คุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทยยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ 3) ระบบการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียังเป็นจุดอ่อน บุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาของประเทศยังมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการส่งเสริมการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรมในระดับก้าวหน้า สัดส่วนของบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาต่อประชากรยังอยู่ระดับต่ำมากเมื่อเทียบกับประเทศพัฒนาแล้ว 4) การบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษายังไม่เหมาะสม และขาดความคล่องตัวเนื่องจากระบบการบริหารจัดการศึกษาของไทยยังมุ่งเน้นการบริหารตามกฎ ระเบียบ (Rule Driven) มากกว่าการบริหารเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย (Management Driven) 5) โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาที่ยังมีความเหลื่อมล้ำ ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการจัดบริการภาครัฐที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะในด้านการศึกษา จากการประเมินสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ ยังมีโรงเรียน ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ประเมินจำนวนมาก 6) คนไทยส่วนใหญ่ยังมีปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะ กระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่หลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทยในสังคมที่เป็นยุคดิจิทัล ส่งผลให้ค่านิยมในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คนไทยบางส่วนไม่สามารถเลือกรับปรับใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวัน ส่งผลให้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เป็นรากเหง้าของคนไทยถูกกลืนโดยวิถีชีวิตแบบใหม่

การแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการพัฒนาการศึกษาที่มีคุณภาพที่ดี ผลิตผลจากระบบการศึกษาย่อมมีคุณภาพและการพัฒนาการศึกษาสิ่งแรกๆ ที่ควรเริ่มในการพัฒนาการศึกษา คือ การพัฒนาบรรยากาศ ของโรงเรียน ดังนั้น รูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีความสำคัญเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ดังที่บราวและโมเบิร์ก (Brown and Moberg, 1980) กล่าวว่าหากจะปรับปรุงหรือพัฒนาองค์การนั้นสิ่งที่นักพัฒนาองค์การต้องพิจารณาเปลี่ยนแปลงอันดับแรกคือ บรรยากาศองค์การ (Brown and Moberg) อ่างใน สัมฤทธิ์ ผินนิม, 2552: 12) ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเพื่อสร้างรูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญา ของโรงเรียน

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งจะเป็นประโยชน์ ในการบริหารงานองค์การให้มี ประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลและพัฒนาการศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อสร้างรูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อประเมินและรับรองรูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. สมมติฐานการวิจัย

1. รูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นพหุตัวแปร
2. รูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นพหุตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กัน

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำรูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนใน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมไปใช้ได้จริง
2. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้รูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนใน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นแนวทางในพัฒนาบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการ ปัญญาของสถานศึกษาในสังกัดอื่น ๆ ได้
3. ผู้ที่สนใจสามารถใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าและอ้างอิงให้กับงานวิจัยอื่นๆ

5. วิธีการและขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1. การจัดเตรียมโครงการวิจัย ตามระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัย เริ่มด้วยการศึกษา สภาพปัญหาและ ความจำเป็นของรูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิดทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต่างๆ
2. การดำเนินการวิจัย ด้วยวิธีดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน: ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ตัวแปรองค์ประกอบของ บรรยากาศองค์การบูรณาการเชิงปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศึกษา วิเคราะห์ งานวิจัยบรรยากาศองค์การบูรณาการเชิงปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การบูรณาการเชิงปัญญาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนำข้อมูล ที่ได้มาสรุปและสังเคราะห์ (content synthesis) เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับบรรยากาศองค์การบูรณาการเชิงปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม (questionnaire)

เกี่ยวกับบรรยากาศองค์การบูรณาการเชิงปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขั้นที่ 2 การศึกษาองค์ประกอบของบรรยากาศองค์การบูรณาการเชิงปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยนำตัวแปรองค์ประกอบของบรรยากาศองค์การบูรณาการเชิงปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พัฒนาเป็นเครื่องมือการวิจัยในลักษณะแบบสอบถาม (opinionnaire) ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย (แบบสอบถาม) โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ด้วยดัชนีความสอดคล้องที่เรียกว่า IOC (index of item - objective congruence) ซึ่งพิจารณาค่า IOC ซึ่งพิจารณาค่าที่มีมากกว่า 0.5 ขึ้นไปโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเดียวกับการวิจัยครั้งนี้โรงเรียนละ 4 คน จำนวน 8 โรงเรียน รวมผู้ให้ข้อมูล จำนวน 32 คน รวบรวมข้อมูลทั้งหมดวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.991 และนำแบบสอบถามที่ได้จัดทำแบบสมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลกับหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) คือ โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา และโรงเรียนมัธยมศึกษา รวม 200 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด จำนวน 800 คน ได้รับคืนจำนวนทั้งสิ้น 728 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 91.00 เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเพื่อการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์องค์ประกอบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis) ด้วยวิธีการสกัดปัจจัย (Principal Component Analysis) เพื่อให้ได้ร่างรูปแบบองค์ประกอบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขั้นที่ 3 นำร่างรูปแบบรูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยหาค่าความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Path Analysis) ของรูปแบบ โดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำร่างรูปแบบเข้าโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อศึกษาความสอดคล้องของข้อมูลเชิงประจักษ์และโมเดลรูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขั้นที่ 4 ประเมินและรับรองรูปแบบเพื่อเป็นการประเมินและรับรองก่อนนำรูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ในสถานการณ์จริงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อที่ 3 เพื่อรับรองความน่าเชื่อถือในการสร้างรูปแบบที่เหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ คือผู้บริหารจำนวน 17 คน ตามประเด็นดังนี้ คือ ประเมินความถูกต้อง (Accuracy Standard) ความเหมาะสม (Propriety Standard) ความเป็นไปได้ (Feasibility Standard) และความเป็นประโยชน์ (Utility Standard) พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมต่อไป ขั้นตอนที่ 3 รายงานผลการวิจัย ดำเนินการรวบรวมผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ หลังจากนั้นจัดทำร่างรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์นำเสนอคณะกรรมการควบคุมดูแลนิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง

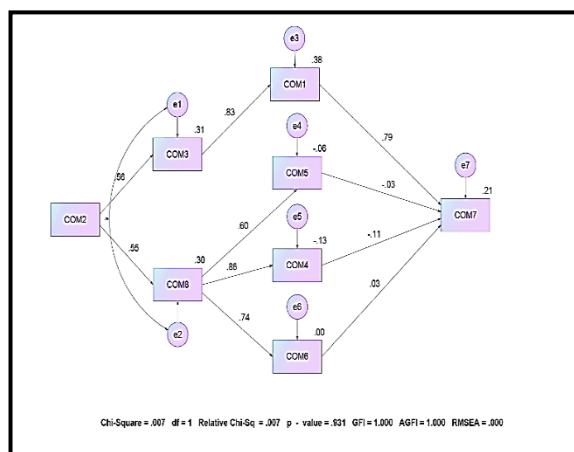
6. สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลได้ข้อค้นพบสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย:

1. องค์ประกอบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ รวม 67 ตัวแปร ตามวิธี Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) มีค่าเท่ากับ 0.970 และผลการทดสอบด้วย Bartlett's Test พบว่ามีค่าไอเกนขององค์ประกอบที่มากกว่า 1.00 พบว่า มี 8 องค์ประกอบ ได้จัดเรียงลำดับตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) : องค์ประกอบที่ 1 กระบวนการทางปัญญา ประกอบด้วย 24 ตัวแปร 2) องค์ประกอบที่ 2 ภาวะผู้นำ ประกอบด้วย 12 ตัวแปร 3) องค์ประกอบที่ 3 ขวัญกำลังใจ ประกอบด้วย 7 ตัวแปร 4) องค์ประกอบที่ 4 การเรียนรู้ ประกอบด้วย 9 ตัวแปร องค์ 5) ประกอบที่ 5 เทคโนโลยีการศึกษา ประกอบด้วย 3 ตัวแปร 6) องค์ประกอบที่ 6 สิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 5 ตัวแปร 7) องค์ประกอบที่ 7 การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 4 ตัวแปร 8) องค์ประกอบที่ 8 ความพึงพอใจในองค์การ ประกอบด้วย 3 ตัวแปร

2. รูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นพหุตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กัน จากการวิเคราะห์เส้นทาง (path analysis) ค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบโมเดล คือ ค่า Chi-square .007 $P=.931$ ไม่แตกต่างทางสถิติ ยอมรับสมมติฐานหลักว่า โมเดลตามทฤษฎีมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่า Goodness of fit indices : GFI 1.00 มีค่าเข้าใกล้ 1 สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่า Relative fit Index (RFI) .007 มีค่าเข้าใกล้ 1 สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่า Root-Mean Squared Residual (RMR) 0.00 มีค่าระหว่าง 0-1 สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่า Largest- Standardized Residual 0.00 ค่าไม่เกิน 0.08 โมเดลจึงมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่า Root Mean Squared Error of Approximation (RMSEA) 0.00 มีค่าระหว่าง 0-0.05 โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ระดับดีมาก โดยพบว่า ทุกองค์ประกอบ มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตรวจสอบรูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การพิจารณาตรวจสอบความเป็นไปได้ ความถูกต้อง ความสอดคล้องและการนำไปใช้ประโยชน์ของร่างรูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน มีความเห็นสอดคล้องกันว่ารูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยองค์ประกอบ จำนวน 8 องค์ประกอบคือ 1) การบูรณาการเชิงปัญญา 2) ภาวะผู้นำ 3) ขวัญกำลังใจ 4) การเรียนรู้ 5) เทคโนโลยีการศึกษา 6) สิ่งแวดล้อม 7) การพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 8) ความพึงพอใจในองค์การ ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีความเป็นไปได้ ถูกต้อง มีความสอดคล้องกัน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการสร้างบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ต่อไป ดังแผนภาพที่ 1

องค์ประกอบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	
COM 1	หมายถึง กระบวนการทางปัญญา (Cognitive process)
COM 2	หมายถึง ภาวะผู้นำ (Leadership)
COM 3	หมายถึง ขวัญกำลังใจ (morale)
COM 4	หมายถึง การเรียนรู้ (Learning)
COM 5	หมายถึง เทคโนโลยีทางการศึกษา (Educational technology)
COM 6	หมายถึง สิ่งแวดล้อม (Environment)
COM 7	หมายถึง การพัฒนาคุณภาพการศึกษา (Education quality improvement)
COM 8	หมายถึง ความพึงพอใจในองค์กร (Satisfaction in the organization)

แผนภาพที่ 1 แสดงรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

7. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์มาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. องค์ประกอบของรูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากข้อค้นพบเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานโดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับมากเป็นพหุตัวแปร จึงเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้มีองค์ประกอบสำคัญถึง 8 องค์ประกอบ ซึ่งได้แก่ 1) การบูรณาการเชิงปัญญา 2) ภาวะผู้นำ 3) ขวัญกำลังใจ 4) การเรียนรู้ 5) เทคโนโลยีการศึกษา 6) สิ่งแวดล้อม 7) การพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 8) ความพึงพอใจในองค์กร ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะบรรยากาศองค์การเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เนื่องจากบรรยากาศองค์การเป็น สภาพสะท้อนขององค์การ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญในการสร้างบรรยากาศองค์การให้มีบรรยากาศองค์การที่ส่งเสริมด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน บรรยากาศองค์การเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงลักษณะที่แตกต่างกันขององค์การหรือของโรงเรียนได้ (วิโรจน์ สารรัตน์, 2555: 152) ทั้งผู้บริหารและปฏิบัติงานต่างต้องการบรรยากาศองค์การที่ดีเพื่อที่จะทำให้ทั้งสองฝ่ายได้ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์ เดวิส (Davis, 1981: 105) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีภาวะผู้นำในการขับเคลื่อนองค์การให้บรรลุเป้าหมายขององค์การด้วยการบูรณาการเชิงปัญญา ด้วยคุณสมบัติของปัญญาเปรียบได้กับแสงสว่างส่องทางชี้บอกทางให้แก่บุคคล (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2549) เพราะผู้มีปัญญาย่อมมีวิถีทางดำเนินชีวิตที่ดีที่ถูกต้อง เป็นผู้ที่พร้อมจะรับฟังคำสั่งสอนแนะนำจากผู้อื่น รวมถึงผู้บริหารต้องมีการสร้างขวัญกำลังใจให้กับครูและบุคลากรให้มีขวัญที่ดีในการปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความรู้ความสามารถเต็มศักยภาพ เมื่อมีขวัญและกำลังใจดี ความรักในทีมงาน เพราะได้รับความ พึงพอใจจากการตอบสนองของสังคม ก็ย่อมเกิดความสำเร็จในหน้าที่การงาน (อัครวิ จารรงค์, 2551) จนมีความรู้สึกที่เห็นว่าการมีสภาพน่าอยู่ น่าทำงาน รวมถึงการได้รับการส่งเสริมสนับสนุนการ

เรียนรู้ เข้ารับการอบรมด้านการปฏิบัติงานตรงตามความต้องการ ลิเคิร์ต (Likert, 1967: 197-211) ผู้บริหารยังมีความจำเป็นต้องสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ สื่อ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ เทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อโรงเรียน ทั้งปัจจัยที่สนับสนุนการเรียนรู้ (supports learning) และปัจจัยที่ขัดขวางการเรียนรู้ (impedes learning) จึงต้องส่งเสริมบรรยากาศทั้งสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (physical environment) ให้มีสภาพที่น่าเรียน ก็จะนำไปสู่การเรียนรู้ที่ดีได้ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมทางสังคม (social environment) ซึ่งสนับสนุนการสื่อสารและการปฏิสัมพันธ์ สภาพแวดล้อมด้านอารมณ์ความรู้สึก (affective environment) ซึ่งสนับสนุน ความรู้สึกเป็นเจ้าของและความเคารพในตัวเอง และสิ่งแวดล้อมด้านวิชาการ (academic environment) ซึ่งสนับสนุนการเรียนรู้และการบรรลุผลสำเร็จด้วยตนเอง อีกทั้งต้องส่งเสริมการทำงานเป็นทีมเพื่อให้ครูและบุคลากรมีความรักและทุ่มเทให้กับองค์การรู้สึกถึงความเป็นส่วนหนึ่งของการร่วมมือกันเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในการรับรู้หรือรู้สึกถึงสิ่งแวดล้อมที่มีส่วนร่วมในการทำงานหรือบรรยากาศในสถานที่ทำงานที่ประกอบไปด้วยการผสมผสานระหว่างบรรทัดฐาน คุณค่า ความคาดหวัง นโยบาย และแนวทางการทำงานที่มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลและกลุ่ม จึงเป็นปัจจัย ที่ส่งเสริมให้สามารถทำงานเป็นทีมได้ผ่านมิติทั้ง 6 คือ ความยืดหยุ่น (Flexibility) ความรับผิดชอบ (Responsibility) มาตรฐาน (Standard) ระบบรางวัล (Rewards) ความโปร่งใส (Clarity) และความยึดมั่นในทีม (Team Commitment) สโนว์ (Snow, 2002: 393-397) เป็นความพึงพอใจการทำงานในองค์การ (สิมาภา จันทรหอมกุล, 2552) ดังนั้น ผู้บริหารและภาวะผู้นำของผู้บริหารจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการสร้างบรรยากาศองค์การ ให้เป็นบรรยากาศองค์การที่เหมาะสม เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพและเกิดประสิทธิผลตามความคาดหวังของสังคม สอดคล้องกับ สัมฤทธิ์ผินนิม (2552) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบบรรยากาศองค์การในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องกับ วิไลกวาศศิริ (2556) ได้กล่าวว่า การพัฒนาเครื่องมือตรวจวัดบรรยากาศองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การจัดองค์การและการบริหาร ความเป็นมืออาชีพของครู สนับสนุนด้านวิชาการ นโยบายและการปฏิบัติของฝ่ายบริหารและสภาพ แวดล้อมการเรียนรู้ การสำรวจบรรยากาศองค์การจะช่วยให้รู้จักจุดบกพร่องและสามารถแก้ไขปัญหาได้ทันที่ และสอดคล้องกับแนวคิดของเอลเลน (Allen, 2003) ได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับบรรยากาศและความสัมพันธ์ของบรรยากาศที่เชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์ขององค์การในช่วงที่สภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาต้องปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินในเชิงรุกมากขึ้น ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าบรรยากาศของความมั่นคงหรือไม่มั่นคงในการทำงานมีผลจากระดับการรับรู้ของบุคลากรในปัจจัย 6 ประการ ได้แก่ การบริหารการเปลี่ยนแปลงและความถี่ของการเปลี่ยนแปลง ความสามารถในการคาดการณ์ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง ความเปิดเผย ระดับการมีส่วนร่วม ความต่อเนื่องของการเปลี่ยนแปลง การตัดสินใจแบบมีส่วนร่วมหรือแบบบังคับสั่งการหรือเปลี่ยนแปลงวุด หรือสามารถสร้างบรรยากาศแบบปิดที่บุคลากรมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ยอมรับความเห็นที่แตกต่าง มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกัน การศึกษาเสนอแนะให้สถาบันอุดมศึกษาใช้เทคนิควิธีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานรู้สึกถึงความไม่มั่นคงใน การทำงานและ

ขณะเดียวกันก็สร้างความรู้สึกร่วมของการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมภายในสถาบัน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้แนวคิดของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิมาใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

2. รูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นพหุตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กัน ทั้ง 8 องค์ประกอบ โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ระดับดีมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าความสัมพันธ์กันทางบวก เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์ประกอบทั้ง 8 องค์ประกอบต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน รูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถใช้รูปแบบอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ออกมาให้เห็นความสัมพันธ์ต่อเนื่อง ความเป็นเหตุเป็นผล และการเชื่อมโยง สิ่งที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน (วิมล จันทรแก้ว, 2555: 78) โดยในส่วนของภาวะผู้นำของผู้บริหารจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ต้องคำนึงถึงขวัญและกำลังใจ เพราะการที่ผู้ร่วมงานส่วนใหญ่มีความรู้สึกว่าเป็นเพื่อนร่วมงานที่ดีต่อกัน และต่างพยายามให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี ทั้งในด้านส่วนตัวและภารกิจต่างๆ ภายในหน่วยงานฮาร์ปิน (Halpin, 1966: 150-151) ย่อมเกิดความสุขในการปฏิบัติงาน ขวัญและกำลังใจที่ดีทำให้มีความมั่นใจในตนเอง เลือกใช้ปัญญา 3 ที่รู้จักเข้าไปทำหน้าที่จัดแจง จัดสรร จัดการ หรือเข้าไปทำหน้าที่และเกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นๆ ได้อย่างถูกต้อง (สุรพล ไกรสรารุณ, 2552)

3. อภิปรายผลการประเมินและรับรองรูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การประเมินและรับรองรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน มีความคิดเห็นต่อรูปแบบองค์ประกอบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 8 องค์ประกอบ คือ 1) การบูรณาการเชิงปัญญา 2) ภาวะผู้นำ 3) ขวัญกำลังใจ 4) การเรียนรู้ 5) เทคโนโลยีการศึกษา 6) สิ่งแวดล้อม 7) การพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 8) ความพึงพอใจในองค์การ นั้นผ่านเกณฑ์การประเมินในแต่ละองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านความถูกต้อง (Accuracy) 2) ด้านความเหมาะสม (Propriety) 3) ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) และ 4) ความเป็นประโยชน์ (Utility) สามารถนำไปใช้ได้จริงสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของงานวิจัย ทั้งนี้เป็นเพราะองค์ประกอบของรูปแบบองค์ประกอบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 8 องค์ประกอบมีคุณลักษณะของรูปแบบที่ดีมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปร มากกว่าความสัมพันธ์ เชิงเส้นตรงธรรมดา รูปแบบอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน และองค์ประกอบของรูปแบบเป็นเครื่องมือในการสร้างความคิดรวบยอดใหม่ และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรใหม่ (วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2553: 7) เป็นไปตามกระบวนการสร้างหรือพัฒนารูปแบบและการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ สอดคล้องกับ ชีววัฒน์ นิจนตร (2560: 71) กล่าวไว้ว่าในการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์ที่ผ่านมา มีขั้นตอนหลักๆ เหมือนกัน 2 ขั้นตอน คือ การสร้างหรือพัฒนารูปแบบและการตรวจสอบรูปแบบ โดยขั้นแรก ประกอบด้วย การศึกษารวบรวมข้อมูล สถานการณ์บริบท และปัญหาที่เกี่ยวข้อง และขั้นยกร่างหรือสร้างรูปแบบ ส่วนขั้นที่

สอง ประกอบด้วย การทดสอบรูปแบบ และการนำรูปแบบไปใช้และปรับปรุงให้ทันสมัย จากหลักฐานเชิงประจักษ์ทั้งเชิงปริมาณและคุณลักษณะ วิธีการตรวจสอบรูปแบบใช้ทั้งการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เช่น การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) วิธีการแบบชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic future research) การรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ (Public Hearing) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และสอดคล้องกับ ชนิตา ทองมณโฑ (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการใกล้เคียงของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการใกล้เคียงของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน เป็นรูปแบบที่ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านพฤติกรรมการใกล้เคียง ทักษะและพฤติกรรมของผู้ใกล้เคียง และองค์ประกอบความคิดแก้ไขปัญหา ส่งผลต่อองค์ประกอบประสิทธิผลการใกล้เคียงในภาพรวม โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า มีความเหมาะสม ถูกต้อง เป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ได้จริง สอดคล้องกับกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีของการวิจัย

8. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ด้านนโยบายผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรนำรูปแบบรูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปใช้ในการพัฒนาบรรยากาศในสถานศึกษาเพื่อให้บรรยากาศองค์การในสถานศึกษาเป็นบรรยากาศที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษา

ด้านการปฏิบัติ ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ รูปแบบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปประยุกต์ใช้ในการสร้างบรรยากาศ ที่เหมาะสมให้กับบริบทของโรงเรียนโดยการติดตามประเมินผลเพื่อปรับปรุงพัฒนาบรรยากาศโรงเรียนเชิงบูรณาการปัญญาต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการศึกษาและ ผู้ที่สนใจจึงเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคตดังต่อไปนี้

1. ควรศึกษาวิจัยบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ควรเปรียบเทียบบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนในสังกัดอื่นๆ เพื่อหาความแตกต่างของบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนแต่ละสังกัด
3. ควรศึกษาสภาพปัญหาของบรรยากาศองค์การเชิงบูรณาการปัญญาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

บรรณานุกรม

- วิโรจน์ สารรัตน์. (2555). แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: หจก.ทิพย์วิสุทธิ์.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2553). สถิติประยุกต์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สุรพล ไกรสรารุณ. (2552). คู่มือปัญญาในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: ธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ชนิดา ทองมณโฑ. (2552). **รูปแบบการไต่เปลี่ยนของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. ปรินญาปรัชญาดุขฎี บัณทิต, สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชิรวัฒน์ นิจนตร. (2560). **การวิจัยพัฒนารูปแบบทางสังคมศาสตร์และการศึกษา**. บัณทิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สิมาภา จันทรหอมกุล. (2552). **ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้บรรยากาศองค์การความผูกพันในงานและความพึงพอใจในชีวิตของบุคลากรสังกัดกรมสารบรรณทหารบก**. สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณทิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สัมฤทธิ์ ฝิวนิม. (2552). **องค์ประกอบบรรยากาศองค์การในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. ปรัชญาการศึกษาศาสตร ดุขฎีบัณทิต, สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิมล จันทรแก้ว. (2555). **รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3**. ปรัชญาการศึกษาศาสตรดุขฎีบัณทิต, มหาวิทยาลัยรังสิต.
- วีไล กวางศิริ. (2556). **การพัฒนาเครื่องมือตรวจวัดบรรยากาศองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. ปรัชญา การศึกษาศาสตรดุขฎีบัณทิต, บัณทิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อัลวิ จารงค์. (2551). **บรรยากาศองค์การในโรงเรียนเอกชนสามัญ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 1**. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณทิต, สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **รูปแบบการสอน**. สืบค้นเมื่อ 7 ตุลาคม 2560. จาก <https://www.spu.ac.th/tlc/files/2016/03>.
- Allen, D.K. (2003). **Organizational climate and strategic change in higher education: Organizational insecurity, Higher Education**. 46: 61-92.
- Altman, R. (2000). **Understanding organizational climate: Start minimizing your workforce problems**. Journal of Water Engineering & Management.
- Brown, Warren and Moberg, Dennis. (1980). **Organization Theory and Management: A Macro Approach**. New York: Wiley & Sons.
- Davis, Keith. (1981). **Human Behavior at Work : Organizational Behavior**. (6th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Halpin, A.W. (1966). **Theory and research in administration**. New York: Macmillan.
- Likert, Rensis. (1967). **The Hucman Organization: Its Management and Value**. New York: McGraw-Hill Kogakusha.
- Snow, J. (2002). **Enhancing Work Climate to Improve Performance and Retain Valued Employees**. JONA, 32 (7-8): p. 393-397.